

Offentlig tjenstepensjon

Pensjon er det vi skal leve av når vi ikke lenger kan jobbe. Folketrygden er vår viktigste pensjonsordning. I tillegg kommer tjenstepensjonsordninger betalt av arbeidsgiver og arbeidstaker i fellesskap. I denne artikkelen skal vi se på offentlig tjenstepensjon. Vi vil ikke omtale AFP i offentlig sektor i denne omgang, men i en senere artikkel.

Tannleger som er ansatt i stat eller kommune er gjennom sitt arbeidsforhold omfattet av offentlige tjenstepensjonsordninger. De offentlige tjenstepensjonene er ytelsesbaserte, og pensjonen bestemmes som en andel av sluttlønn.

Finansiering

Stat og kommune har hver sin pensjonskasse og de er ulikt finansiert. Både i stat og kommune betaler medlemmet 2 prosent av lønnen i pensjonsinnskudd. I stat dekkes den delen av de årlige utbetalingene som ikke dekkes av innskuddene over statsbudsjettet. Finansieringen av de kommunale ordningene er derimot basert på et forsikringsteknisk system, slik at opparbeidede pensjoner er forhåndsfinansiert gjennom fond. Arbeidsgiverandelen er som regel mellom 8 og 12 prosent av arbeidstagers lønn.

Oslo kommune I Oslo kommune er det arbeidsgiver som innbetaler arbeidstakers pensjonspremie. Her lønnes man etter nettolønnsprinsippet. En vil derfor ikke ha et pensjonstrekk i lønnen, og vil heller ikke kunne gjøre fradrag for premieinnskuddet på selvangivelsen slik man kan i fylkeskommune og stat.

Dekning – 66% av sluttlønn

Offentlig tjenstepensjon skal sikre at alle med full opptjening (30 år) skal ha en pensjonsinntekt på minst 66 prosent av sluttlønn opp til en grense på 12 ganger grunnbeløpet (kr 973 836,-).

Folketrygden gir en pensjonsinntekt i prosent av tidligere arbeidsinntekt på om lag 50–60 prosent for de fleste inntekter. Dekningen er vesentlig høyere etter skatt.

Folketrygden dekker alle uansett inntekt og oppsparing, gir mer til de som har lavest inntekt og er dermed bærebjelken i pensjonssystemet.

For dem som har tjenstepensjon får man noe i tillegg slik at pensjonsinntekten blir minst 66 prosent av tidligere arbeidsinntekt. I praksis blir pensjonsinntekten på grunn av skatteregler og samordningsregler, som vi ikke skal komme inn på her, på om lag 70 prosent av tidligere inntekt.

Oslo kommune

I Oslo kommune er dekningsgraden i utgangspunktet 70 prosent. Medlemmer som er nyansatte etter 1.januar 2012 har derimot en dekningsgrad på 67,3 prosent.

Nedgang i sluttlønn kort tid før pensjonering

Enkelte medlemmer går ned i lønn på slutten av yrkeskarrieren, dette kan påvirke størrelsen på pensjonsinntekten. Når pensjonsleverandørene beregner pensjonen, tar det hensyn til at lønnen var høyere på et tidligere tidspunkt. Pensjonen beregnes dermed ut fra både, opptjeningstid før nedgang i lønn og opptjeningstid etter nedgang i lønn. Full opptjeningstid er 30 år. Hvis den faktiske opptjeningstiden er lengre enn dette, ser man bort fra den delen av opptjeningstiden som gir det laveste pensjonsgrunnlaget.

Hvis man rakk å oppnå full opptjeningstid før lønnen gikk ned, vil en derfor få hele pensjonsgrunnlaget regnet ut fra den høyeste avlønningen. Pensjonsgrunnlaget, og dermed virkningen av en eventuell nedgang i lønn, beregnes først når man pensjoneres.

Særaldersgrenser

Selv om den alminnelige aldersgrensen i norsk arbeidsliv er 70 år inntreter retten til pensjon normalt fra fylte 67 år. Både i det offentlige og i det private tjenstepensjonssystemet er det fastsatt aldersgrenser lavere enn ellers i arbeidslivet for bestemte yrkesgrupper. For det første der tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 70 år, eller for det andre der tjenesten krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 70 år enn det en forsvarlig utføring av tjenesten tilsier.

I offentlig sektor er underkant av 30 prosent av arbeidstakerne omfattet av særaldersgrenser og tannlegene er blant dem. For tannlegene er aldersgrensen 65 år og de kan dermed få full pensjonsinntekt fra dette tidspunkt. Det betyr at for alle tannleger i kommunal sektor er aldersgrensen 65 år i staten derimot er det kun tannlegene i forsvaret som omfattes av særaldersgrensen. For tannleger ansatt ved universitetene og i departementene er aldersgrensen 70 år.

Ikke full opptjening

Det finnes unntak fra kravet om å fratruke ved aldersgrensen, for det første kan arbeidstakere som ikke har opptjent fulle pensjonsrettigheter (30 års tjeneste) fortsette i stillingen til fylte 67 år. Her har arbeidstaker en rettighet arbeidsgiver må innfri dersom arbeidstaker ønsker det.

For det andre kan arbeidsgiver etter egen beslutning la arbeidstaker fortsette i stillingen utover aldersgrensen. For eksempel for et år av gangen, dog ikke utover fem år (70 år). I dette tilfelle er det opp til arbeidsgiver å vurdere å bestemme og ingen rettighet for arbeidstaker.

85- års regel

For yrker med særaldersgrenser er det i offentlig sektors tjenstepensjonsordninger en regel om at dersom summen av tjenestetid og alder er 85 år eller høyere kan man gå av med pensjon inntil 3 år før særaldersgrensen. Tannlegene kan altså faktisk bli pensjonister med full pensjonsinntekt allerede fra 62 år.

Opptjeningstid 30 år

For å få full pensjonsopptjening må du ha vært medlem i en av ordningene i offentlig sektor i 30 år. Vi anbefaler våre medlemmer å følge med på sin egen pensjonsopptjening i en av pensjonskassene.

Pensjonen beregnes i forhold til den enkeltes opptjeningstid i pensjonskassen. Den reduseres hvis denne tiden er kortere enn 30 år. Man reduserer med 1/30 for hvert år en mangler på 30 år. Det vil si at dersom en har vært medlem i 20 år, vil du få 20/30 av full pensjon.

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse beregnes ut fra de 30 beste årene med opptjeningstid i ordningene. Hvis man

har jobbet deltid mens man har opparbeidet seg rett til tjenstepensjon, regnes pensjonen ut fra den gjennomsnittlige stillingsstørrelsen. Hvis du for eksempel har arbeidet i 100 prosent stilling i 15 år og i halv stilling i 15 år, blir stillingsstørrelsen 75 prosent i gjennomsnitt. Da blir pensjonsgrunnlaget, og dermed pensjonen, regnet ut fra denne prosenten.

Da gjennomsnittlig stillingsstørrelse beregnes ut fra de 30 beste årene kan man fint arbeide deltid i noen år, for eksempel i småbarnsfasen, eller gå over i redusert stilling på slutten av karrieren, uten at dette reduserer pensjonsgrunnlaget. Dette forutsetter selvfølgelig at man senere i arbeidsforholdet vil oppnå, eller allerede har oppnådd full opptjening i pensjonsordningen.

Opptjening hos flere arbeidsgivere

All tjenestetid i offentlig sektor teller, det betyr at selv om du har arbeidet både i stat, kommune eller Oslo kommune som er tre forskjellige tariffområder vil alle årene du har jobbet telle med. Det er siste arbeidsgivers pensjonskasse som vil være den som utbetaler pensjonsinntekten. Opptjente ret-

tigheter er ikke overførbare til privat sektor.

Oppsatt pensjon

Har du sluttet i offentlig sektor kan du ha rett på en såkalt oppsatt pensjon hvis du tidligere har vært medlem av pensjonskassen. Dette forutsetter at du har en samlet medlemstid på minst 3 år i en av ordningene. Oppsatt pensjon utbetales fra det tidspunkt aldersgrensen nås, det er viktig å merke seg at da kan opptjeningstiden, etter gitte regler, bli opp mot 40 år.

Ansettelse og innmelding

Det er forskjellige regler for de som ansettes i fast stilling med minst 14 timers arbeidsuke og alle andre som blir ansatt hos en arbeidsgiver med pensjonsordning i en offentlig ordning.

Ved fast ansettelse skal en meldes inn fra første arbeidsdag og ut igjen den dagen en slutter. Hvis en er ansatt i deltid skal man ha med ekstratimer som en ikke får overtidsbetalt for.

Ved midlertidig ansettelse, vikariat og arbeid som ekstravakt eller tilkallingsvakt skal en meldes inn når en har jobbet i minst 168 timer i løpet av et

kvartal. Timer ut over 100 prosent stilling og timer en får overtidsbetalt for teller ikke med. Innmelding gjøres med tilbakevirkende kraft når kvartalet er slutt.

Fratreden

Man skal meldes ut fra den dagen en slutter eller går over til stilling på under 14 timer per uke. Tilsvarende gjelder ved permisjon uten lønn. Man skal likevel ikke meldes ut hvis en er sykmeldt.

Samordning med folketrygden

Når man tar ut pensjon vil den bli samordnet med pensjon fra NAV. Samordningen går ut på å sikre at en får en samlet pensjon på minst 66 prosent av lønnen sin ved full opptjening. Folketrygdens ytelser ligger i bunnen, og utbetales i sin helhet fra NAV. Pensjonskassen utbetaler resten opp til bruttogarantien eller med andre ord det som er sikret.

Alderspensjon og inntekt

Det er anledning til å kombinere alderspensjon og arbeidsinntekt, men arbeidsinntekt vil i mange tilfeller medføre reduksjon i pensjonen.

Arbeidsinntekt ved siden av alderspensjon

Arbeid hos arbeidsgiver med offentlig tjenstepensjonsordning (stat eller kommune) som medfører innmelding i pensjonsordningen, vil medføre reduksjon av alderspensjonen fra offentlig pensjongsiver. Det samme gjelder dersom man har en delvis alderspensjon, og økt arbeidsinnsats medfører økning i den medlemspliktige stilling.

I de offentlige blir man innmeldt i pensjonsordningen dersom man arbeider 168 timer eller mer i kvartalet

(14 timer per uke). Tas det tilfeldig ekstraarbeid, skal stillingsprosenten beregnes som et gjennomsnitt hvert kvartal.

Det er også viktig å vite at innmelingsreglene gjelder selv om man har passert aldersgrensen, også etter fylte 70 år. Det betyr at hvis man fortsetter å arbeide minst 168 timer i kvartalet etter nådd aldersgrense, skal pensjonen fortsatt reduseres.

Tar man arbeid i privat sektor påvirker ikke dette pensjonsutbetalingen.

Overgang til stilling med annen aldersgrense

Aldersgrensene i offentlige tjenstepensjonsordninger er knyttet til stillingen og ikke til det enkelte medlem. Der som du bytter stilling vil du derfor også kunne få endret aldersgrensen.

Ved overgang til stilling med en annen aldersgrense skal den nye aldersgrensen legges til grunn først etter ett år i den nye stillingen.

Dersom du går over i stilling med høyere aldersgrense, beholder du retten til å ta ut alderspensjon ut fra din tidligere aldersgrense, på visse betingelser. Dette gjelder også retten til å ta ut alderspensjon inntil 3 år før aldersgrensen, hvis summen av din alder og medlemstid er minst 85 år.

For å kunne benytte deg av denne retten må du gå av med alderspensjon innen 10 år etter at du byttet stilling.

Regulering av pensjonsinntekten ettersom årene går

Tjenstepensjonen reguleres hvert år slik at de opprettholder verdien over tid. Fra 2011 ble det innført ny regulering, som tar utgangspunkt i et snitt av lønns- og prisveksten i samfunnet. Før

pensjonsreformen ble pensjonene regulert etter folketrygdens grunnbeløp - G. Grunnbeløp Grunnbeløpet i folketrygden, som vi ofte kaller G, justeres en gang i året og er 82 122 kroner per 01.05.2012. Fra 2011 reguleres pensjon under opptjening med lønnsveksten. Siden folketrygdens grunnbeløp ligger tett opp mot lønnsveksten, er denne delen av reguleringen omtrent som tidligere. Regulering av pensjonen skjer med virkning fra 1. mai hvert år.

Fra 2011 skal den opptjente pensjonen fordeles på det antall år pensjonisten forventes å leve. Dette kalles levealdersjustering. Så lenge levealderen øker, må hvert årskull jobbe lenger enn det forrige for å oppnå samme pensjon. Når den offentlige tjenstepensjonen skal levealderjusteres, deles pensjonen på et forholdstall. NAV utarbeider prognoser for forholdstall. Endelig forholdstall for uttaksalder fra 62 år til 75 år fastsettes innen 1.juli det året et årskull fyller 61 år. Forholdstall er like for kvinner og menn og forskjellige yrkesgrupper.

Dette er etter samme prinsipp som besteårsregelen i folketrygden. Som medlem i en offentlig pensjonskasse er man i utgangspunktet garantert 66 prosent av pensjonsgrunnlaget dersom en har full opptjening, som er 30 år. Deretter skal pensjonen levealderjusteres. Det betyr at pensjonen kan bli lavere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget dersom ens årskull lever lenger enn før.

*John Frammer
Forhandlingsjef i NTF*